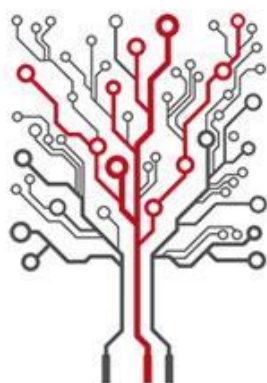

TEZY

Mechanizmy licencjonowania treści chronionych przez prawo autorskie i prawa pokrewne

FORUM
PRAWA
AUTORSKIEGO

Warszawa, 7 listopada 2014 r.

Umowy prawa autorskiego – wprowadzenie, umowy przenoszące prawa a umowy licencyjne, zagadnienia ogólne dotyczące umów licencyjnych

1. Podjęcie w ramach Forum Prawa Autorskiego tematyki umów prawnoautorskich ma na celu zbadanie, czy obecne uregulowania prawne nie wprowadzają nadmiernych ograniczeń swobody umów, utrudniających niezasadnie obrót prawnoautorski - tym samym, czy nie utrudniają tworzenia nowych modeli rynkowych udostępniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych. Ewentualne trudności w tym zakresie mogą być szczególnie dotkliwe dla małych i średnich przedsiębiorców, którzy nie dysponują rozbudowaną obsługą prawną, a stanowią zdecydowaną większość podmiotów działających w tzw. branżach kreatywnych.
2. Zasady obrotu prawami autorskimi uregulowane są w polskim porządku prawnym w rozdziale 5 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.; dalej jako „ustawa o prawie autorskim”) zatytułowanym *Przejście autorskich praw majątkowych*. Ustawa wyróżnia dwa rodzaje umów: umowy przenoszące prawa autorskie i umowy licencyjne.
3. Większość regulacji zawartych w ustawie odnosi się w takim samym stopniu do umów przenoszących prawa i umów licencji. Dotyczy to między innymi: ochrony pierwotnie uprawnionego w stosunkach umownych, formy w odniesieniu do licencji wyłącznych, obowiązku specyfikacji pól eksploatacji, umów o dzieło przyszłe oraz odpowiedzialności za wady dzieła.
4. Znaczna część przepisów dotyczących przejścia autorskich praw majątkowych na mocy art. 92 ustawy znajduje zastosowanie do artystycznych wykonań. Natomiast ustawodawca nie zdecydował się na objęcie tymi regulacjami fonogramów i wideogramów, nadań radiowych i telewizyjnych, ani pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych.
5. Umowy przenoszące majątkowe prawa autorskie wykazują szereg cech specyficznych tylko dla obrotu prawami autorskimi, ponieważ mogą dotyczyć poszczególnych pól eksploatacji lub określonego terytorium. W odniesieniu do niektórych rodzajów utworów najczęściej stosowanym w praktyce modelem rozporządzenia prawami jest udzielenie licencji. W odniesieniu do innych typów utworów występuje znaczne zróżnicowanie i często o wyborze rodzaju umowy decydują zwyczajowe praktyki obrotu przyjęte w danej branży.
6. Umowy przenoszące majątkowe prawa autorskie mogą wywoływać przejście praw na określony okres czasu. Przedmiotem umowy licencyjnej jest najczęściej udzielenie licencjodawcy uprawnienia do korzystania z utworu oraz zobowiązanie licencjodawcy do znośnienia tego korzystania (*pati*). Niektórzy autorzy w zakres *essentialia negotii* umowy licencyjnej włączają również obowiązek działania po stronie licencjodawcy polegający na umożliwieniu licencjodawcy korzystania z przedmiotu licencji.¹
7. Umowę licencyjną od przeniesienia praw różni przede wszystkim zakres skutków, które wywołuje. O ile bowiem nie ulega wątpliwości, że umowa przeniesienia autorskich praw majątkowych wywołuje skutek rozporządzający, o tyle skutek umów licencyjnych jest przedmiotem kontrowersji wśród przedstawicieli doktryny. W zależności od przyjętego stanowiska, odmiennie będzie się kształtować pozycja licencjodawcy, w tym zakres

¹ T. Targosz, K. Włodarska – Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010, rozdział II, teza 11.

- i skuteczność jego uprawnień. Brak regulacji sukcesji praw w przypadku umowy licencyjnej może być odbierany jako istotna słabość kontraktu licencyjnego z punktu widzenia licencjobiorcy.
8. W przypadku umów licencyjnych udzielających licencji cały czas pozostaje podmiotem autorskiego prawa majątkowego. Interpretacja ta jest właściwa również wtedy, gdy przyjmuje się, że udzielenie licencji ma charakter rozporządzający. Licencjobiorca uzyskuje prawo do korzystania z utworu skuteczne względem licencjodawcy, niemniej jednak zakres i charakter jego uprawnień nie jest wprost uregulowany w żadnym z przepisów ustawy.
 9. Ustawa o prawie autorskim nie wprowadza także regulacji poszczególnych typów umów najczęściej występujących w obrocie, których elementy mogłyby być dodatkowo wykorzystywane w odniesieniu do innych, nienazwanych kontraktów. Z drugiej strony nie jest uregulowana także kwestia możliwości stosowania w obrocie prawnoautorskim umów nazwanych uregulowanych w Kodeksie cywilnym, chociaż wskazuje na to orzecznictwo sądowe. Przedmiotem kontrowersji jest także to, czy i w jakim zakresie do umów nazwanych uregulowanych w Kodeksie cywilnym znajdują zastosowanie ograniczenia swobody umów przewidziane w przepisach ustawy o prawie autorskim.
 10. Ustawodawca polski jak dotychczas nie uregulował również kwestii nabycia praw do korzystania z utworów tworzonych na zamówienie w ramach umowy o dzieło. Należy być może rozważyć rozwiązanie, zgodnie z którym zamawiającemu zostałyby *ex lege* przyznane określone uprawnienia umożliwiające korzystanie ze zrealizowanego dzieła. Brak w tym obszarze stosownej regulacji może prowadzić do sytuacji, w której przedsiębiorcy, pomimo odpowiedniej zapłaty za wykonanie dzieła, nie mogą z niego korzystać bez zawarcia odrębnej umowy o nabycie praw lub umowy licencji.
 11. W szczególnych przypadkach, gdy umowa przenosząca prawo obarczona jest wadami prawnymi, np. związanymi z niedochowaniem wymaganej formy pisemnej, dopuszcza się konwersję umowy przenoszącej prawa lub umowy licencyjnej wyłącznej na umowę licencyjną niewyłączną. W tym przypadku skutek umowy musi być jednak objęty choćby hipotetyczną wolą stron, czyli przyzwoleniem na zawarcie umowy licencyjnej niewyłącznej.

Charakter prawny czynności udzielenia licencji; ochrona sukcesyjna licencjobiorcy i sublicencjobiorcy

12. Charakter prawny czynności udzielenia licencji stanowi od lat przedmiot dyskusji w doktrynie prawa. Wyróżnia się poglądy, które zaliczają umowy licencyjne do 1) umów upoważniających lub zobowiązująco-upoważniających², 2) wyłącznie zobowiązujących³ i 3)

² Tak np.: A Kopff w: S Grzybowski, A Kopff, W. Serda, *Zagadnienia prawa autorskiego*, Warszawa 1973, s. 206; B. Gawlik, *Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne*, ZNUJ PWiOWI 1974/3, s. 98; M Czajkowska- Dąbrowska, *Rozpowszechnianie utworów przez radio*, Warszawa 1981, s. 100; E. Traple w odniesieniu do licencji niewyłącznych przyznając im charakter umów zobowiązująco-upoważniających w: *Ustawowe konstrukcje w zakresie majątkowych praw autorskich i obrotu nimi w dobie kryzysu prawa autorskiego*, Kraków 1990, s. 77-84; K. Grzybczyk, *Świadczenie charakterystyczne w autorsko prawnej umowie licencyjnej*, ZNUJ PWiOWI 2007/100 s. 141.

³ Tak np.: J. Skąpski, *Umowa licencyjna w prawie prywatnym międzynarodowym*, ZNUJ PWiOWO 1974/1, s. 363-380; J. Błeszyński, *Prawo autorskie*, Warszawa 1985, s. 213-215, Z. Okoń, *Charakter prawny umowy licencyjnej*, ZNUJ PPWI 2009/105, s. 38 i n., T. Targosz, K. Włodarska-Dziurzyńska, *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*, Warszawa 2010, s. 82 i n.

wywołujących skutki rozporządzające⁴. Charakter licencji nie został także przesądzony w orzecznictwie.

13. Podstawowym następstwem przyjęcia jednej z ww. kwalifikacji umów licencyjnych jest skuteczność praw licencjobiorcy wobec osób trzecich. Uznanie, że umowa licencyjna ma charakter czynności prawnej o charakterze rozporządzającym powoduje, że jej skutek jest wiążący *erga omnes*. Rezultatem takiej kwalifikacji byłoby jednak uszczuplenie praw licencjodawcy, który nie mógłby udzielić takiej samej licencji na rzecz innej niż licencjobiorca osoby. O ile rozumowanie takie jest właściwe dla umów licencyjnych o charakterze wyłącznym, o tyle nie sprawdza się w przypadku licencji niewyłącznych, gdzie dopuszczalne jest zawarcie wielu umów o takiej samej treści z różnymi podmiotami. Ustawa jednakże wprost nie wprowadza podstawy normatywnej do wyłączenia możliwości udzielenia kolejnej licencji wyłącznej. Nie daje to licencjobiorcy wyłącznemu dostatecznej pewności prawnej co do tego, że licencjodawca nie udzieli dalszych licencji. Przyjmując, że licencja ma jedynie skutek zobowiązujący, takiemu licencjobiorcy przysługują jedynie roszczenia z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania przez licencjodawcę.
14. Przepisy ustawy o prawie autorskim nie rozstrzygają w sposób jednoznaczny o rozszerzonej skuteczności umowy licencyjnej względem nabywcy prawa wyłącznego. Brak jest przepisu będącego odpowiednikiem art. 78 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. 2013 r. poz. 1410 ze zm.) stanowiącego, iż w *razie przejścia patentu obciążonego licencją, umowa licencyjna jest skuteczna wobec nabywcy prawnego*. Jedynym rozszerzeniem skuteczności prawa obligacyjnego jest art. 67 ust. 4 ustawy o prawie autorskim, który uprawnia licencjobiorcę wyłącznego do dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych w zakresie objętym umową licencyjną (jeżeli umowa nie stanowi inaczej). Niepewność co do pozycji prawnej licencjobiorcy i brak przepisu rozciągającego skuteczność udzielonej licencji w stosunku do nabywcy prawa, może stanowić zasadniczy problem dla podmiotów gospodarczych, które prowadzą działalność w oparciu o udzielone im licencje.
15. Przyznanie rozszerzonej skuteczności umowom licencyjnym wymagałoby uznania, że wywołują one skutki *erga omnes* o charakterze obciążenia prawa. Byłoby to możliwe w drodze wprowadzenia wyraźnej regulacji do ustawy o prawie autorskim. W braku takiej regulacji, należy uznać, że licencje, w szczególności niewyłączne, wygasają w przypadku przeniesienia praw autorskich.
16. Zwolennicy rozszerzonej skuteczności umów licencyjnych wprowadzonej w drodze szczególnych przepisów podnoszą przede wszystkim potrzebę tzw. ochrony sukcesyjnej, tj. utrzymania praw licencjobiorcy na wypadek zmiany podmiotowej po stronie licencjodawcy. Tylko licencja skuteczna względem nabywcy prawa może chronić bowiem należycie inwestycje poczynione przez licencjobiorcę.⁵ W ustawodawstwie niemieckim § 33 Urheberrechtsgesetz z 1965 r. przewiduje, że zarówno licencja wyłączna jak i niewyłączna

⁴ Tak np.: S. Sołtysiński, *Licencje na korzystanie z cudzych rozwiązań technicznych*, Warszawa 1970, s. 182-188; M. Kępiński, *System prawa prywatnego*, t. XIII, J. Barta (red.), Warszawa 2007, s. 516; E. Traple w odniesieniu do licencji wyłącznych, w: *Ustawowe konstrukcje w zakresie majątkowych praw autorskich i obrotu nimi w dobie kryzysu prawa autorskiego*, Kraków 1990, s. 77-84; R. Sikorski, *Licencje na korzystanie z elektronicznych baz danych*, Warszawa 2006, s. 85-86.

⁵ Tak: B. Giesen w: *Umowa licencyjna w prawie autorskim, Struktura i charakter prawny*, Warszawa 2013, s. 130.

pozostają skuteczne wobec licencji udzielonych później. Przepis ten zapewnia również skuteczność licencji w przypadku zmiany podmiotu praw, który udzielił licencji, jak również w sytuacji, gdy podmiot majątkowych praw autorskich zrzekł się swoich praw. Regulacja ta zapewnia trwałość licencji w sytuacji upadłości licencjodawcy oraz sprzedaży praw majątkowych.

17. Analogiczne argumenty wysuwane są w przypadku sublicencji i pozycji prawnej sublicencjobiorcy. Art. 67 ust. 3 ustawy o prawie autorskim uzależnia możliwość upoważnienia przez licencjobiorcę innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji od zezwolenia licencjodawcy. Ustawa nie reguluje kwestii zależności umowy sublicencji od umowy licencyjnej głównej. Wygaśnięcie z jakiegokolwiek przyczyny stosunku licencji powoduje zatem upadek sublicencji. Brak jest bowiem podstawy prawnej pozwalającej uznać, że sublicencja jest umową autonomiczną w stosunku do licencji, a wygaśnięcie licencji głównej powoduje konwersję sublicencji w umowę zawartą pomiędzy pierwotnym licencjodawcą a sublicencjobiorcą. Sublicencjobiorcy mogą w tym przypadku przysługiwać ewentualnie wyłącznie uprawnienia wynikające z zasad ogólnych prawa cywilnego określonych w art. 59, 415, 471 lub 527 k.c. Relatywnie słaba pozycja prawna sublicencjobiorcy sprawia, że inwestycje oparte na sublicencjach niosą ze sobą określone ryzyko gospodarcze.
18. Wygaśnięcie sublicencji nastąpi również w przypadku cesji umowy licencji głównej przez licencjobiorcę głównego będącego sublicencjodawcą. W tym przypadku polskie prawo cywilne oraz orzecznictwo (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 listopada 2005 r., II CK 232/05, LEX 188541) traktuje przeniesie praw i obowiązków wynikających z umowy licencyjnej jako jednoczesne zawarcie umowy przelewu wierzytelności (art. 509 k.c.) oraz przejęcia długu (art. 519 k.c.). W takim przypadku dochodzi do utraty uprawnienia licencjobiorcy do udzielania dalszych licencji, a sublicencja jako niewywołująca skutków rozporządzających nie wywrze skutku względem nabywcy.

Moment udzielenia licencji

19. Art. 64 ustawy o prawie autorskim reguluje kwestię wyłącznie momentu przejścia praw autorskich, stanowiąc, że: *Umowa zobowiązująca do przeniesienia autorskich praw majątkowych przenosi na nabywcę, z chwilą przyjęcia utworu, prawo do wyłącznego korzystania z utworu na określonym w umowie polu eksploatacji, chyba, że postanowiono w niej inaczej.*
20. Brak regulacji momentu udzielenia licencji można uznać za istotne ograniczenie obrotu mogące budzić praktyczne problemy. Możliwe są bowiem dwie interpretacje takiego stanu rzeczy. Stosując wykładnię *a maiori ad minus* możnaby przyjąć, że także i w przypadku licencji decydujące znaczenie ma chwila przyjęcia utworu. Odrzucając jednak taką możliwość moment udzielenia licencji należałoby określać każdorazowo na podstawie okoliczności towarzyszących zawarciu umowy, w oparciu o art. 65 k.c.

Zagadnienia dotyczące regulacji pól eksploatacji

21. Zgodnie z art. 41 ust 2 ustawy o prawie autorskim, umowa przeniesienia majątkowych praw autorskich obejmuje pola eksploatacji w niej wymienione. Ustawa nie wskazuje skutków

niewymienienia pól eksploatacji. Nie określa również kryteriów, według których można określić, czy pola eksploatacji wymienione są wyraźnie. Niepewność co do zakresu, skuteczności lub ważności umów licencyjnych, które nie wymieniają pól eksploatacji w sposób jednoznaczny, jak też często zbyt rygorystyczny obowiązek wyraźnego wymieniania pól eksploatacji w umowach licencji niewyłącznych, mogą stanowić praktyczne ograniczenie dla obrotu prowadzonego przez przedsiębiorców.

22. Najprostszą interpretacją obecnego stanu prawnego jest uznanie, że brak wymienienia pola eksploatacji w treści umowy oznacza, iż dane pole nie wchodzi w zakres przedmiotowy umowy. Taka reguła jest jednak dyskusyjna w przypadku umów licencyjnych niewyłącznych, które mogą być zawierane w formach innych niż pisemna. W ich przypadku w razie sporu stosuje się zasady interpretacji oświadczeń woli i określa zakres licencji na podstawie art. 65 kodeksu cywilnego.
23. Niektórzy przedstawiciele doktryny skłaniają się ku rygorystycznej wykładni art. 41 ust. 2 ustawy o prawie autorskim⁶, zgodnie z którą względy interpretacji językowej nie upoważniają do odstępstwa od wymogu wyraźnego wymienienia w umowie pól eksploatacji. Dozwolona przez tychże autorów wykładnia treści umowy dokonywana w granicach zgodnego zamiaru stron i jej celu (art. 65 k.c.) nie może jednak zastępować wymieniania pól eksploatacji jako takich i ma jedynie służyć ich doprecyzowaniu. Jeżeli zatem licencja nie wymienia jakiegoś pola eksploatacji, to znaczy, że brak ten był objęty wolą stron.
24. Inni przedstawiciele doktryny są zwolennikami wykładni liberalnej, twierdząc, że w przypadkach, w których umowa nie określa dokładnie na czym ma polegać eksploatacja, należy stosować reguły wykładni z art. 65 k.c. oraz art. 49 ust. 1 ustawy o prawie autorskim.⁷
25. Zasadnicze wątpliwości co do skutków nieprecyzyjnego wymienienia pól eksploatacji, oraz co do możliwości zastosowania wykładni opartej na art. 65 k.c., przy jednoczesnym niewyczerpującym charakterze katalogu określonego w art. 50 ustawy o prawie autorskim, powodują, że w praktyce obrotu zawiera się umowy, które określają zakres udzielanego prawa zbyt szeroko w porównaniu do celu umowy.
26. Istotne problemy interpretacyjne rodzi reguła nieprzenoszalności praw co do pól eksploatacji nieznanых w momencie zawarcia umowy określona w art. 41 ust. 4 ustawy o prawie autorskim. Wątpliwości dotyczą na przykład tego, co oznacza pole nieznanе i dla kogo może ono być nieznanе w momencie zawarcia umowy (czy dla tego, żeby uznać, że pole jest znane wystarczą przesłanki obiektywne, czy konieczna jest świadomość stron). Dyskusyjne jest także, na ile powszechność danego sposobu eksploatacji w państwach innych niż Polska może przesądzać o rozpoznawalności pola eksploatacji w Polsce. Rozstrzygnięcie, czy mamy do czynienia z nowym nieznanym polem eksploatacji, może mieć znaczenie dla określenia zakresu przedmiotowego umowy. Jest to także istotne dla określenia, czy licencjobiorca może korzystać z utworu w dany sposób w ramach udzielonego już mu zezwolenia, czy też powinien uzyskać nowe zezwolenie. Warto zwrócić uwagę, że reguła ta została uchylona od 2008

⁶ Tak: J. Barta, R. Markiewicz, w: J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiąkałski, R. Markiewicz, E. Traple. Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz, Warszawa 2011, s. 307.

⁷ Tak: M. Kępiński, w: System prawa prywatnego, T. 13, Warszawa 2013, s. 594-596.

w prawie niemieckim, w którym zdecydowano się zastąpić ją szczególną regulacją obrotu prawami na nieznanym polu eksploatacji (§31a Urheberrechtsgesetz). W tym przypadku twórca może wcześniejszą zgodę na eksploatację wycofać w terminie 3 miesięcy od momentu, kiedy użytkownik poinformuje go pisemnie, że zamierza rozpocząć korzystanie na nowym polu. Twórcy nie przysługuje prawo do wycofania zgody gdy strony umówiły się co do warunków wynagrodzenia za takie korzystanie.

Pojęcie twórcy w przepisach dotyczących przejścia autorskich praw majątkowych

27. W odniesieniu do umów przenoszących prawa, jak i umów licencyjnych zasadnicze wątpliwości budzi interpretacja szeregu przepisów ustawy przewidujących szczególną ochronę twórcy. W wielu sytuacjach bowiem nie znajduje uzasadnienia rozciąganie funkcji ochronnej prawa autorskiego na następców prawnych twórcy, tj. na nabywców autorskich praw majątkowych, w tym pracodawców. Wobec tego należy rozważyć przeprowadzenie korekty szczególnej ochrony podmiotów zbywających prawa w stosunkach kontraktowych i ograniczenie szczególnej ochrony do sytuacji, gdy stroną umowy jest rzeczywisty twórca. Pozwoliłoby to na wyodrębnienie regulacji dotyczącej obrotu pierwotnego w stosunkach z twórcą od wtórnego obrotu profesjonalnego. Nie znajduje bowiem aksjologicznego uzasadnienia zrównywanie poziomu ochrony podmiotów profesjonalnych, które nabyły autorskie prawa majątkowe ze słabszymi stronami umowy. W tym przypadku zasadą dominującą regulującą stosunki między podmiotami powinna być zasada pewności obrotu.
28. Niektóre przepisy rozdziału 5 ustawy o prawie autorskim regulują jedynie stosunki z twórcą, jako osobą, która stworzyła utwór. Tak jest w przypadku art. 41 ust. 3, art. 49 ust. 2, art. 54, 56, 58, 60, 61 ustawy. W ramach tego samego rozdziału są jednak przepisy, które używają pojęcia twórcy w znacznie szerszym znaczeniu obejmującym rzeczywistego twórcę, jego spadkobiercę oraz innych następców prawnych, takie jak: art. 43, 46, 47, 48, 63, 67 ust 1 i 2, art. 68 ust. 1 ustawy o prawie autorskim. Należy zaznaczyć, że taka kwalifikacja może jednak w konkretnych przypadkach wywoływać wątpliwości.

Czas obowiązywania umowy licencyjnej

29. Problemem podnoszonym na gruncie obowiązywania przepisów rozdziału 5 ustawy o prawie autorskim jest trwałość umów zawieranych na czas oznaczony dłuższy niż 5 lat. Zgodnie z art. 68. ust. 1 ustawy jeżeli umowa nie stanowi inaczej, a licencji udzielono na czas nieoznaczony, twórca może ją wypowiedzieć z zachowaniem terminów umownych, a w ich braku na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego. Strony zawierając umowę na czas nieokreślony mogą zatem określić terminy jej wypowiedzenia, a jeśli tego nie uczynią stosuje się termin ustawowy. Wątpliwości dotyczą art. 68 ust. 2 ustawy o prawie autorskim, który stanowi, że licencję udzieloną na czas dłuższy niż 5 lat uważa się, po upływie tego terminu, za udzieloną na czas nieoznaczony. Wypowiedzeniu podlega zatem również umowa licencyjna zawarta na czas oznaczony dłuższy niż 5 lat, gdyż taką umowę traktuje się jako umowę zawartą na czas nieoznaczony.

30. Przepis art. 68 ust. 2 ustawy o prawie autorskim może być odbierany jako stanowiący znaczne osłabienie stosunków licencyjnych. Jego obowiązywanie rodzi istotne problemy w odniesieniu do utworów, co do których w obrocie nie stosuje się umów przenoszących prawa. Sytuacja taka ma miejsce np. w przypadku umów dotyczących programów komputerowych, również takich, które są tworzone na zamówienie konkretnych podmiotów. Regulacja art. 68 ust. 2 powoduje, że licencjodawcy muszą poszukiwać dodatkowych zabezpieczeń, gwarantujących im pewność korzystania z programu komputerowego przez określony czas bez możliwości wypowiedzenia umowy bez uzasadnionego powodu przez licencjodawcę.
31. W praktyce strony zdecydowane zawrzeć stosunek licencji na okres oznaczony dłuższy niż 5 lat nie mają instrumentu prawnego dla zagwarantowania tego skutku. W celu zabezpieczenia swoich interesów mogą stosować umowę przeniesienia praw, co nie zawsze jednak będzie pożądane.

Brak obowiązku eksploataowania utworu przez licencjodawcę

32. Jako jeden z problemów stosowania przepisów dotyczących umów licencyjnych zauważa się brak postanowień ustawowych, które określałyby zasady powstania po stronie korzystającego obowiązku eksploataowania utworu. Owa luka może naruszać interesy majątkowe, a także osobiste licencjodawcy, powodując powstawanie po jego stronie określonych strat. W szczególności odnosi się to do umów licencyjnych o charakterze wyłącznym, w ramach których licencjodawca pozostaje związany umową nie mogąc jednocześnie podjąć innej eksploatacji dzieła (samodzielnie lub przez udzielenie innych licencji) i zostaje w ten sposób pozbawiony określonych dochodów.⁸ Obowiązek eksploatacji powinien powstawać w szczególności w tych przypadkach, gdy wynagrodzenie skalkulowane jest jako procent od przychodu korzystającego.
33. Podobnie podnosi się, że w przypadku gdy licencjodawca nabył prawa na wielu polach eksploatacji, a korzysta z utworu jedynie na niektórych z nich, uniemożliwiając licencjodawcy uzyskiwanie należnych mu dochodów, powinna istnieć możliwość jednostronnego zakończenia umowy przez licencjodawcę na nieeksploatowanych polach.⁹

Uprawnienia nabywcy legalnych kopii programu komputerowego

34. Doniosłe znaczenie praktyczne ma kwestia ustawowych gwarancji uprawnień nabywcy licencji do programu komputerowego. Art. 75 ust. 1 ustawy o prawie autorskim stanowi, że *jeżeli umowa nie stanowi inaczej określone w art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2 czynności nie wymagają zgody uprawnionego, jeżeli są niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem, w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego*

⁸ Tak: E. Traple: *Umowy o eksploatację utworów w prawie polskim*, Oficyna Wolters Kluwers Polska, Warszawa 2010, s. 340.

⁹ Ibidem, s. 341.

posiadanie. Przepis ten ma charakter dyspozytywny. Wykonywanie uprawnień przysługujących nabywcy legalnych kopii programu komputerowego może zatem napotykać na trudności praktyczne. Podstawowym ograniczeniem może być tu możliwość kwestionowania granic uprawnień przyznawanych w nim nabywcom licencji. W praktyce producenci programów komputerowych udzielając licencji, próbują kłaść nacisk na klauzule dookreślające przeznaczenie¹⁰.

35. Za przyznaniem przepisowi art. 75 ust. 1 normy bezwzględnie wiążącej może przemawiać treść motywu 13 preambuły dyrektywy 2009/24, zgodnie z którym: *ładowanie i uruchamianie konieczne do użycia kopii programu, która została zgodnie z prawem nabyta oraz poprawianie jej błędów nie może być umownie zabronione*. Na ten argument powołał się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w uzasadnieniu wyroku w sprawie *UsedSoft* (wyrok Trybunału – Wielka Izba z dnia 3 lipca 2012 r., C-128/11 teza 76). Dyrektywa w jej art. 5 ust. 1 umożliwia jednak ukształtowanie między stronami kwestii dotyczących korzystania z programu komputerowego przez legalnego nabywcę w drodze szczególnych przepisów umownych.
36. Nadanie art. 75 ust. 1 charakteru bezwzględnie wiążącego mogłoby być korzystne dla małych i średnich przedsiębiorców, którzy w negocjacjach dotyczących nabywania praw do korzystania z programów komputerowych stanowią słabszą stronę.

Kwestionariusz

1. Czy uważają Państwo za zasadne uregulowanie w ustawie o prawie autorskim typów umów najczęściej występujących w obrocie? Jeżeli tak, to jakie typy umów wymagałyby takiej regulacji?
2. Czy uważają Państwo, że konieczne jest uregulowanie w ustawie nabycia i zakresu uprawnień przysługujących zamawiającemu w ramach umowy o dzieło w związku z korzystaniem z dzieła np. poprzez przyznanie zamawiającemu uprawnień licencyjnych? W przypadku odpowiedzi pozytywnej prosimy o wskazanie, jaki zakres uprawnień licencyjnych powinien być przyznany zamawiającemu.
3. Czy uważają Państwo, że należy rozszerzyć skuteczność umów licencyjnych względem nabywców praw wyłącznych na wzór art. 78 ustawy Prawo własności przemysłowej?
4. Czy Państwa zdaniem konieczne jest wprowadzenie do ustawy o prawie autorskim reguły interpretacyjnej w sytuacji, w której pola eksploatacji nie są w umowie wskazane w sposób wyraźny? Jeśli tak, do jakich przesłanek ta reguła powinna się odwoływać (np. celu umowy)?
5. Czy Państwa zdaniem powinna zostać wprowadzona możliwość przeniesienia całości autorskich praw majątkowych do utworu na wszystkich polach eksploatacji znanych w momencie zawarcia umowy?

¹⁰ Tak: J. Barta, R. Markiewicz, w: Z perspektywy legalnego dysponenta programu komputerowego, ZNUJ PPWI, 2012/118, s. 26.

6. *Czy należy utrzymać zakaz zawierania umów, które dotyczą pól eksploatacji nieznanych w momencie zawarcia umowy? Jeśli nie, w jaki sposób należałoby zapewnić ochronę interesów uprawnionego?*
7. *Czy Państwa zdaniem należy zróżnicować poziom ochrony podmiotów profesjonalnych, które nabyły autorskie prawa majątkowe, w stosunku do poziomu ochrony słabszej strony umowy?*
8. *Czy Państwa zdaniem koniecznym jest doprecyzowanie przez ustawę momentu udzielenia licencji?*
9. *Czy Państwa zdaniem należy wprowadzić do ustawy wyraźne prawo do wypowiedzenia umowy przez licencjodawcę w momencie, gdy licencjobiorca nie eksploatuje praw lub korzysta z nich jedynie w ograniczonym zakresie w stosunku do nabytej licencji (np. tylko na jednym z wielu pól eksploatacji)?*
10. *W jaki sposób rozwiązać problem umów licencyjnych zawieranych na czas oznaczony dłuższy niż 5 lat?*
11. *Czy Państwa zdaniem należy wzmocnić ochronę sukcesyjną licencjobiorców, w przypadku przeniesienia majątkowych praw autorskich przez licencjodawcę albo sukcesji generalnej?*
12. *Czy należy wprowadzić ochronę sublicencjobiorców w przypadku przeniesienia praw i obowiązków przez licencjobiorcę (sublicencjodawcę) na inny podmiot? Czy należy wprowadzić ochronę sublicencjobiorców w przypadku wygaśnięcia licencji z przyczyn innych niż wynikające z okresu jej trwania lub czasu ochrony praw?*
13. *Czy norma art. 75 ust. 1 powinna mieć charakter bezwzględnie obowiązujący?*
14. *Jakie inne problemy dotyczące stosowania przepisów o przejściu autorskich praw majątkowych zauważają Państwo w swojej praktyce?*
15. *Czy Państwa zdaniem problematyka umów dotyczących tzw. „otwartych licencji” powinna zostać odzwierciedlona w ustawie? Jeżeli tak, proszę podać w jaki sposób.*